

Tankar kring Jesusrörelsens rötter

Rättfärdighetens Lärare

www.rikareliv.info

Rättfärdighetens Lärare – Tankar kring Jesusrörelsens rötter©
Rikare Liv – Civilisation, 2009
Paul Lindberg

www.rikareliv.info

Tankar kring Jesusrörelsens rötter

Rättfärdighetens lärare

Lärjungarna sade till Jesus: "Vi vet att du kommer att lämna oss. Vem skall då bli vår ledare?"

Jesus sade till dem: gå till den hedervärde Jakob, för vilken himmel och jord blivit till."

Tomasevangeliet, logion 12

Efter att Dödahavsskrifterna hittades i Qumran mellan åren 1947 och 1956, och skrifterna i Nag Hammadi hittades 1945, så har Bibel- och historieforskningen tagit en del kunskapssprång. Först efter 1995 kom en världsomspännande diskussion igång efter det att École Biblique (Vatikanen) slutligen lät offentliggöra skriftmaterialen i sin helhet om Qumranfynden.

I diskussionen som följde har det funnits skepticism, konservativt bakåtsträvande, fundamentalism, skyddande av religiösa och politiska särintressen, men framförallt finns ett uppriktigt ivrande för sanningen.

Qumranfynden mobiliserar en hel världs intresserade människor för att ge sina respektive bidrag för en förståelse. Det säger något om digniteten kring den dynamik som faktiskt utgörs av Jesu person och gestalt. I grunden handlar det om sökandet efter Jesus och det som uppstod kring honom och de inblandade!

I första hand kanske vi inte enbart serveras helgjutna sanningar eller den enda rätta förklaringen kring dessa skriftfynds betydelse. Det behöver inte vara illvilja, utan handlar mera om förmågan att klara av denna svåra uppgift. Men svaren kommer sannolikt med tiden.

Forskarna inom ämnesområdet är i allmänhet lika lojala med sina särintressen som ekonomer är till sina ideologier och specifika intressen.

Allt tycks ändå komma till kännedom – via krumbukter, urspårningar och halt väglag – sakta men säkert. Ingenting kommer att förbli undangömt, och ingenting kommer heller att bli som det har varit – vilket är önskvärt för sanningens skull.

Paul Lindberg, 2009

Diskussionen

En del av dem som deltar i den allmänna diskussionen om Guds vara eller icke vara, eller om Jesus som person eller myt, men även kring frågan om sant eller osant kring de skrifter som hittats, åberopar inte så sällan olika principiella passus som om det var en fråga på liv och död för kristenheten. Men också att Kristendomen nu måste revideras i grunden. Men hallå, först gäller det mera av skapandet för en större tolerans och öppenhet, men också ansvaret för sanningen i sig, bortom särintressen och förstockning.

För min personliga del anser jag att ett demokratiskt och konstruktivt ifrågasättande med ärliga tvivel tillhör dialektikens tankemotor som sannolikt leder till en växande klarhet. Ett okritiskt bifall till förmån av endast redan befintliga ståndpunkter, utan vilja till förändringar tillhör okunskapen, som inte gagnar Kristenheten på något sätt – tvärtom.

Tesen om att Jesus inte funnits, har lett till frågan hur denna myt i så fall har uppstått? På den frågan finns det faktiskt inga reella svar. Ingen har faktiskt kommit fram med några seriösa, eller vetenskapliga svar. Uttalanden har däremot gjorts i stor mängd om att "Jesus har aldrig funnits", och kring dessa uttalanden har spekulationer skapats om hur det hela gått till, men helt utan någon vetenskaplig grund. Ja hypoteserna finns men inga reella försök att bevisa dessa uttalanden. Många som uttalat sig har också ärligt menat att de bara lagt fram tankar och hypoteser. Möjligheten att avfärda och definiera bort Jesus hittar man däremot knappast inom vetenskaperna.

Enligt Qumranfynden som officiellt kallas "Dödahavsrollarna" kallades esséernas ledargestalt för Rättfärdighetens lärare. Detta mystiska epitet och denne person anses av vissa ha verkat omkring åren runt 130 f.v.t. Forskarna har sett denne som en föregångare, eller dubbelgångare till Jesus. Det är främst den franske forskaren **André Dupont-Sommer** som var först (år 1950) och skrev att "Mästaren från Galiléen närmast verkar vara en reinkarnation av Rättfärdighetens lärare" – så lika var denne lärare med Jesus.

André Dupont-Sommer var en av dem som ingick i utforskandet och publiceringen av Dödahavsskrifterna. Hans uttalanden uppfattades som en provokation mot Kristenhetens traditioner, som inte ville att cirklarnas skulle få rubbas.

Kristendomskritikern **Ernest Renan** ansåg redan mot slutet av 1800-talet att esséerna var början, eller "försmaken", till det som senare utvecklades av Jesus till Jesusdomen. Renan menade att "esseismen överlevde i kristendomen".

Andra forskare har menat att Rättfärdighetens lärare kunde ha varit Johannes Döparen, eftersom han var aktiv predikant och döpte människor vid Jordanflo-

den i närheten av Qumran, dit många vallfärdade. Han skulle mycket väl kunna ha haft med esséerna att göra. Det hade säkert de allra flesta av Jesus tidiga anhängare. Det är högst troligt, eftersom esséerna var en rörelse på 4000 anhängare, enligt Josefus. De kände säkert till allt om alla, med tanke på motivation, och de relativt korta avstånden inom landet som det handlar om. Dessutom har Qumranfynden visat att det fanns texter med esséesk-kristna tankar, i en från början omtumlande processutveckling, just under Jesusperioden. Detta var en tid för upprinnelsen till Jesusrörelsen, och interagerande paralleller till det som småningom utvecklades till Kristendomen, men det tog sin tid in under 100-200-talen.

Redan under 1700-talet hade åsiktsriktningen gjort gällande att det var just esséerna som hörde närmast och tidigast till den andliga grunden för det Jesus predikade och som utvecklades till Jesusdomen och Kristendomen.

Kring dessa omständigheter finns det alltså olika viljor, med strävandet efter sina särintressen. Alla traditioner är nämligen inte av godo, en del av dessa traditioner kan vara rena dödköttet, och tillhör inte Jesus!

Ytterligare en forskningslinje menar att Rättfärdighetens lärare inte alls behöver vara densamme som verkade omkring 130 f.v.t. Denna tidsangivelse behöver inte alls vara fel, men att det funnits några ytterligare med samma titel. Det finns olika anledningar till att forskarna inte har en homogen ståndpunkt, det är inte alls ovanligt och ganska mänskligt.

Rättfärdighetens lärare kan vara Jesus själv, enligt vissa forskare, och som bär titeln Rättfärdighetens lärare – eller som ansågs vara en "rättfärdighetens lärare". Det anses ha varit en titel, vilket i så fall gjorde Jesus unik inom den judiska kommuniteten.

Att Jesus verkade inom judendomen och var respekterad, men även bland andra etniska grupper, råder det väl ingen tveksamhet om. Titeln Rättfärdighetens lärare kan ha använts om Jesus, men i så fall inte bara om honom, utan även av tidigare ledare, men också efter Jesus, exempelvis om "Jakob den rättfärdige".

I Qumranskrifterna finns ett förhållande mellan någon med epitetet "den Onde prästen" och "Rättfärdighetens lärare".

Forskaren **Shemaryahu Talmon** menade att "Rättfärdighetens Lärare", använde en kalender baserad på ett solår, medan templet i Jerusalems använde en månkalendar. Enligt Talmon gällde det en passus ur Habackuk-kommentaren, som handlade om en ond handling utförd på Försoningsdagen vilket hade gjorts av någon med epitetet "den Onde prästen". Talmon menade att det gällde en motsättning mellan gruppen kring Läraren och templet i Jerusalem, som gällde den religiösa kalendern.

I **Robert Eisenmans** bok *Maccabees, Zadokites, Christians and Qumran*, framgår det att han representerar diametralt annorlunda tolkningar än flertalet forskare. Eisenman vill koppla Qumranfynden direkt med den allra första Jesusrörelsen. Denna tes har fått stort genomslag i media över hela världen. Han menar att "Rättfärdighetens lärare" syftar på Jesus arvtagare, "Jakob den rättfärdige".

Jakob baktalades och beskylldes för att vara sekterist som inte ville föra Jesus ord utanför den judiska komuniteten, vilket säkert inte är sant. Det kan ha varit **Markions** ändringar i Lukas texter, som falskeligen framkallat Jakob som en förädare till förmån för Paulus, som istället skulle vara den som utförde uppdraget från Jesus. I själva verket var det människorna från pingsttraditionen som blev initierade och fick uppdraget att sprida Jesus ord för att låta alla ta del av dem.

"Den Onde prästen" skulle enligt Eisenman vara Paulus, på grund av de förföljelser han utförde mot Jesus anhängare.

Eisenmans bidrag kritiserades och avvisas, och argument letades fram som att det saknades kristna tankar och namn i Qumrantexterna, och att dateringarna inte överensstämde.

1994 utfördes dateringar med kol-14-metoden och daterade skrifterna som Eisenman arbetat med till tiden 153-43 f.Kr.. Men mycket tyder på att dessa dateringar skulle kunna vara halmstrån för att komma förbi besvärligheterna kring Eisenmans hypoteser. De textbitar som ibland bara utgjordes av några få bokstäver har använts för dateringar av Eisenmans forskningsmaterial av fragment som passar tidsbestämningen, men inte med det material Eisenman tagit fram underlaget från. Eller rättare sagt, underlaget för tidsbestämningen tycks inte ha varit exakt relevant för det hypoteserna handlar om.

Eisenman gick emot strömmen anses det. Men bland Qumranfynden har texter av Paulus faktiskt hittats, och inte bara av honom. Och dessa fynd är mera samtida med tiden av Jesus levnad.

Sören Wibeck, producent på religionsradion, beskriver ett sensationellt brev, ett fragment från grotta 7 – ett brev från Paulus till Timoteus, och är skrivet under Paulus egen levnad. Sören Wibeck frågar sig varför denna stränga judiska sekt hade kristna skrifter. Det finns inga källor, vare sig kristna eller andra, som nämner något om förhållandet mellan esséer och kristna, menar Wibeck.

Sören Wibeck : "En teori är att kristna missionärer besökte sekten för att omvända medlemmarna till kristendomen. En annan teori är att böckerna helt enkelt togs in som referenslitteratur i biblioteket. Esséerna var med säkerhet nyfikna på den sekt som vid den här tiden vällde fram som en stormflod i hela Romarriket.

Kristendomen betraktades ju till en början som en judisk sekt. Ytterligare en teori är att kristna flydde och sökte asyl hos esséerna när romarna kom.”

Wibeck fortsätter: ”Många bibelforskare måste nu revidera sina ståndpunkter när det gäller Nya testamentets tillkomst. Det förflöt kortare tid mellan händelserna och nedtecknandet än de flesta trott. Bibelns äldsta evangelium och Paulus första brev till Timoteus skrevs under alla omständigheter före år 68, det år då romarna hemsökte ’de fromma’ i Qumran.”

Det judiska samhället var inte ett homogent samhälle vad det gäller den messianska uppfattningen, eller Lagen – även om det i övrigt var homogent i synen på Lagens auktoritet.

Frågan om det verkligen funnits en församling i Qumran eller inte, har också haft delade meningar. För min del har detta varit av mindre betydelse när det istället gäller fyndens innehåll och dess betydelse. Det gäller i så fall den interagerande utvecklingen mellan judendomen och uppkomsten av kristendomen.

Det som gäller borde istället vara innehållet och människornas rörliga relationer, som frammanades av en agerande Jesus. Alltså jordmånen, växtkraften och frukten av det befintliga som redan fanns. Även om Jesus namn inte finns med i Qumranfynden, så är innehållet ändå det bakomliggande stoffet för Jesusrörelsens processer. Därför handlar Qumranfynden om Jesus, trots hans uttalade namn.

Håkan Bengtsson, teol. dr och forskare, säger i en artikel ”att den mångfald av grupperingar och den pluralism av livsåskådningar som möter tolkaren av judiska och kristna texter från andra templets tid skall finna en harmonisk återklang i vår egen tid.” Det låter fint och förhoppningsfullt.

Vår tids värderingar kring Qumranfynden färgas mycket av vår egen kyrkohistoria, och synen på historien om Judendomen och Kristendomens uppkomst.

Men människorna i det Heliga landet hade inte mycket med vår historia att göra. Beronde på att det ”specifikt kristna” i form av kristet medvetande och språkbruk ännu inte kommit till en kvalitativ urskiljning, mer än att det var judar som var anhängare, och som uttalade Jesus judiska ord. Och dessa människor kan bara ha varit landets egna invånare, det vill säga judar, fenicier, syrianer och greker, och det var esséer och fariséer. Och tillsammans blev en hel del av dessa människor Jesus anhängare.

Rekonstruktionen och Jesus

Att finna rätt person bakom rätt namn, eller rätt människor med rätta grupperingar verkar inte ha varit lätt, det verkar närmast ha varit problematiskt. Många viljor

har ivrat över för mycket och för sina respektive ståndpunkter och särintressen. I luften har andats religionsföreträden och en hel del hegemonisträvanden och tolkningsföreträden.

Till vissa delar tyder det ändå på att det kan vara Jesus själv det handlar om, Rättfärdighetens lärare kan ha varit den smorde *rabbi*, som esséernas församlingar runt om hade förtroende för inom den judiska komuniteten. Men detta har tidigare inte haft något större gehör hos den breda forskarkåren. Jesus aktades och respekterades som judisk *rabbi*, som vi kan se i nya testamentet. "Rabbi" användes av judarna oavsett organisationstillhörighet.

Eftersom Jesus någonstans kom in i den historiska bilden, så kan man fråga sig, var och hur? Ja, det är i denna punkt som värderingarna samordnas, men också går isär.

På femtiotalet fanns fortfarande en kvardröjande antisemitism och många forskare ville definiera bort Jesus från hans judiska rötter och göra honom till en redan från början unik kristen – den förstfödde, utvald direkt av Gud. Jesus fick sina inspirationer av Gud, givetvis, men det var som profetisk reformator med programmet för kärlek och rättvisa och som hade sin utgångspunkt från Lagen. Detta program skulle ha företräde hos alla människor och deras göranden i relationerna med varandra och livet på Jorden. Programmet var allomfattande och av Gud, det hade sitt ursprung från Lagen.

Enligt professorn **Alvar Ellegård** är Rättfärdighetens lärare densamme som Jesus i enlighet med det som uppkommit i Bibeln, men utan att ha varit den historiske Jesus. Ellegård menar att Bibelns Jesus aldrig funnits, vilket han inte fått något större gehör för bland Jesusforskarna. Ja, han var ganska ensam om den åsikten.

Forskningen i dag har kommit så långt i bevisföringen att det går att fastslå Jesus historiska existens, och därmed Jesus andliga förkunnelse. Den historiske Jesuspersonen och den andlige profetiska Jesusgestalten är en och samma människa, okonstlat och naturligt.

I dag finns Tomasevangeliet, som av många forskare anses vara den allra första nedskrivna berättelsen om Jesus och hans profeterande och predikningar, som var själva urkällan. Denna ursprungliga berättelse om Jesus ligger med stor sannolikhet till grund för de övriga evangelietexterna. Nedskrivna av **Tomas**, som dessutom var med Jesus under större delen av hans verksamma tid. Tomas blev godkänd och förklarad vara initierad genom Jesus själv, och blev som Jesus, enligt evangelietexterna. Hela Kristenheten har kyrkor uppkallade efter hans namn. Borde inte Tomas vara trovärdigast bland alla Jesusanhängarna?

Med evangelietexterna ges en trovärdig legitimitet för den rätta förståelsen, och därmed den vetenskapliga utvecklingen ur dessa skrifter. Många försök har gjorts för att ta ifrån evangelierna dess legitimitet som förklaringsgrund av den unike människan Jesus. Även om enbart texterna i sig inte är några fullvärdiga bevis, så är de högst sannolika indicier på grund av dess mångfald och kvalitativa innehåll.

Det är få historiska personer från antiken som vi trots allt vet så mycket om, med så många någorlunda samstämda utsagor gjorda av så många, att det sannolika är att Jesus inte kan definieras bort från verkligheten.

Historien om människan Jesus är mer än bara tro, därför att den grundas på en mängd vederhäftiga fakta, länkade med andra parallella fakta, som tillsammans ger en fullvärdigare bild av den unike läraren och profeten som ett kvalificerat faktum.

Att urskilja den sanne Jesus ur Paulus vaga Jesusbeskrivningar är däremot hopplöst. Ja Paulus berättar egentligen inte mycket om Jesus, han berättar mer om sig själv och hur han väljer att använda Jesus ord. Evangelierna är källan till både den vetenskapliga forskningen, och borde vara källan för alla Gudssökare för en innerligare förändringsvilja och för ivrandet av Lagen, som till sitt innersta handlar om kärlek och rättvisa.

Ivrandet för Lagen måste i så fall ses med Jesus ögon, som aldrig är fundamentalistisk, inskränkt eller som heller inte lägger några stenar för andra att snava över. Jesus version om Lagen grundar sig på kärlek och rättvisa med en stor vidsynthet.

Robert Eisenman, professor i religionsvetenskap vid California State University, ansåg att Rättfärdighetens lärare var en unik person, och som var esséernas ledande person, och med titeln som kunde överföras till nästkommande församlingsledare i Qumran. Eisenman ansåg också att det i Qumranskrifterna finns kommentarer som syftar till Jakob den Rättfärdige, han som kallas Jesus broder.

Broder och syster tilltalades de flesta av Jesus initierade anhängare. Precis som man gör i församlingar än i dag. Om Jakob var genetisk bror med Jesus så har det bara ett kuriosavärde ur ett Jesusperspektiv. De var själsfränder i enlighet med evangelierna, det är poängen.

I Qumranfynden finner man skriftkommentarer med hänvisningar om Paulus, som beskrivs som "lögnaren", och som antagonist mot Jakob. I Apostlagärningarna av Lukas kan vi läsa omfattande kring dessa stridigheter. Lukas tillhörde de trovärdiga evangelieförfattarna.

Dödahavsskrifterna på svenska

Svenska Bibelsällskapet ger i år 2009 ut dessa intressanta skrifter på svenska, ett projekt utfört av universitetslärarna **Håkan Ulfgard** (Linköping), **Håkan Bengtsson** (Falun/Uppsala) och **Mikael Winninge**, översättningsdirektor, Svenska Bibelsällskapet (Umeå).

I en informationsartikel från september förra året uttalar sig Winninge om den kommande utgivningen (Bokförlaget Atlantis i samarbete med Bibelsällskapet), som bland annat handlar om diverse kontroversiella värderingar kring dessa skrifter.

För det första fastlår de att dessa texter är relevanta för tolkningen av Nya testamentet, och som nytestamentliga exegeter har de kommit att fascineras av skriftrullarnas innehåll.

De är också engagerade i ett forskande nordiskt nätverksseminarium, där Qumranfynden översatts och analyserats språkligt i ljuset av samtida hebreiska och arameiska texter. Seminariets kärna har utgjorts av **Bo Isaksson**, **Mats Eskhult** och **Stig Norin** (samtliga från Uppsala universitet). I projektet ingår 15 forskare som är engagerade med översättningen.

Winninge skriver även att "läget inte förbättrats av de ovederhäftiga konspirationsteorier som varit i svang". "Påståenden som att Vatikanen har försökt förhindra publiceringen av dessa texter är lika befängda som att Jesus skulle vara omtalad i dem."

Dessa tvärsäkra uttalanden känns i dag aningen malplacerade. Just med sådana vokabulärer anklagades de som en gång för decennier sedan blev utsatta av Vatikanens skandalösa vägran att dela med sig av skrifternas innehåll för den övriga forskarvärlden. Här förlorar Bibelsällskapet i trovärdighet, tycker jag.

Forskarvärlden var minst sagt upprörda. École Biblique (Vatikanen) hade ingen som helst moralisk rätt att tilltvinga sig ensamrätt och tolkningsföreträde över dessa texter som är ett världsarv. En hel del av Qumranfynden är dessutom försvunna, eller finns hemligt hos privata samlare eller förstörts på grund av vårdslöshet. Dessutom var det École Bibliques utgivning av vissa utvalda skrifter under 50- och 60-talen som hade stora brister ur professionella perspektiv. Det talades allmänt i forskarvärlden om en skandal. Först 1995 blev skrifterna i sin helhet fria för det vetenskapliga världssamfundet.

Enligt många forskare är emellertid dessa skrifter och texter delvis uppkomna ur esséernas rörelse, som troligtvis hade flera tusentals anhängare i Levanten och Mellersta östern vid tiden då Jesus verkade.

Vad beträffar möjligheten att koppla Jesus som Rättfärdighetens lärare behö-

ver inte vara särskilt långsökt, det har gjorts av flera framstående forskare.

Dateringen kring "Rättfärdighetens lärare" har dock av olika forskare menat att tidsangivelsen ännu inte med säkerhet fastställts, och av den anledningen är det inte uteslutet att det trots allt kan handla om Jesus. Eller att Jesus fick överta denna titel efter någon annan föredömlig rabbi. Det kan ha funnits ytterligare personer som under olika tider titulerats som Rättfärdighetens lärare.

Professor **William F. Albright** uttalade förhoppningen om att Qumranfynden skulle kunna ge hundra gånger mer information om Judendomens och Kristendomens uppkomst redan 1948. Trots glädjen i denna rika skatt oroades vissa krafter som såg ett problem om vad detta skulle kunna innebära för Kristenhetens framtid. Många inom det kristna etablissemanget oroades för att cirklarna inom kristenheten skulle rubbas om nya sanningar kom fram. Så mossigt såg det ut under femtiotalet och framåt.

I Nationalencyklopedin står det: "Tanken att Rättfärdighetens lärare, som följdes av Israels överstepräst och kanske dödades, skulle vara en förebild till Jesus måste avvisas." Varför det? Problemet med denna ståndpunkt är att ett avvisande inte håller med tanke på att så mycket av beskrivningen av Rättfärdighetens lärare i så stor omfattning överensstämmer med profeten Jesus – som handen i handsken. Och att dessa skrifter har samband och kan vara upprinnelsen till Kristendomen verkar många vara överens om. Det är ur de judiska rötterna som Jesusrörelsen växer och tar form, som tydligörs hos esséerna.

Judisk kristen upprinnelse

Kristenheten har sin jordmån och växtkraft ur judiska rötter, precis som islam. Och med Qumranskrifterna framgår det att innehållet i det Jesus predikade fanns redan till stor del i den judiska komuniteten. Jesus refererade från de judiska tradingarna och de skrifter som fanns nedskrivna – exempelvis Mose- och profetböckerna.

Några evangelietexter fanns ännu inte på Jesus tid, bara dess innehåll och värderingar, som skulle få sin avgörande betydelse genom Jesus predikningar och syntesen av den då kända kunskapen om Gud.

Det unika hos Jesus är hans visualiseringsförmåga att göra Guds inspirationer till ett kärnfullt program för en kvalitativ uppgradering av det befintliga, på så sätt att det kom att gälla för hela världen.

Det var ur de judiska rötterna som tillväxten ympades till nya förändringsbara kvaliteter. Judendomen förädlades av Jesus, med stor varsamhet och respekt, och möjliggjorde kristendomens tillblivelse. Hur det sedan blev av Jesusarvet i

historien är en annan sak. Men för Guds skull, tro inte att Gud har sagt allt ännu. Gud är inte död!

Jesus fick tiden att stanna upp, därefter sattes tiden ånyå i rörelse. I vila och rörelse förändrades världen.

Jesus ord blev magnetiserande i kraft och lidelse, och mycket övertygande. Ordens betydelse blev härefter en värdefull ägodel som alla människor kan göra till sin egen ägodel. Det var något nytt, och som gällde alla människor utan andra människors bedömanden, och direkt genom Gud!

Vi deltar i en utvecklingsprocess när falsk religion ska avslöjas, och ivrandet för att "hörnstenen" ska komma på plats, för att Lagen om kärlek och rättvisa i Jesus modifierade vision ska bli gällande för alla människor – troende som icketroende – helt utan fundamentalism.

Esséerna – denna del av den judiska komuniteten – hade sin styrka i ivrandet för just Lagen. De judiska samfundet och partierna ivrade för lagen, på liknande och varierande sätt i tron för en hoppfullare framtid.

Att esséerna inte nämns i Nya testamentet behöver inte betyda så mycket, eftersom Jesus verkade före, innan berättelserna kring Jesus kommit till. Jesus blev den positiva auktoritet och lärare som formade både esséer och många andra i Heliga landet, och det är dessa människor som blev Jesusrörelsens anhängare. Det blev Jesus som tog över tillblivelsen och gjorde dem till den växande Jesusrörelsen. Det skedde bara i förändringsbarheten hos troende människor från de människor som fanns till hands i olika rörelser och olika folk.

Jesus var unik, minst sagt, och byggde det nya huset med sig själv som hörnstenen. Men den hörnstenen har inte kommit på plats hos många människor och kyrkor. Långt senare, mellan hundra- och tvåhundraåren övergår Jesusrörelsen till det som kommer att bli den grandiosa Kristenheten.

Ivrandet för Lagen

Människas makt över människa, leder bara till fördärv, sade Jesus! Och denna erfarenhet har människor under hela den mänskliga eran på Jorden fått smaka på. Vapnet i hela den judiska komuniteten blev Lagen, som i grunden faktiskt handlade om kärlek och rättvisa. Lagens ivrare gjorde allt för att denna helighet värnades, och togs tillvara mot bland annat förtryckande härskare eller imperialister, som exempelvis Romarriket, eller diktatorer som Herodes. Många maktmänniskor ville därför ta ledningen över Lagen, som ställföreträdare åt människorna. Mycket kring detta predikades av Jesus, på sitt unika sätt. Och för Jesus predikningar och framgångar blev maktmänniskorna oroade. Det var liksom Jesus

mening. Och inte bara Jesus mening, det var meningen av alla dem som ivrade för Lagen! Men många av ivrarna, insåg inte alltid helhetsperspektivet och ivrade därför för den egna rörelsens sak, med maktambitioner i ett utnyttjande av Lagen. Det gällde det korrupta prästerskapet, fariséer, seloter, sadducéerna. Det gällde även esséer, men med andra bevekelsegrunder. Alla ivrade för att de ville göra sin sak till allas sak med hjälp av Lagen. Detta genomskådade Jesus! Men detta ivrande för lagen hade kommit till på grund av kärlekslösa orättvisor, det var själva poängen. Människorna använde Lagen som ett vapen, bokstavligt menat, för att slå sig fria, men också dess motsats, för makthavarnas upprätthållande av den bestående ordningen.

Professor Robert Eisenman menar att ivrandet för lagen bland judarna blev ett uttryck för judisk nationalism och för bekämpandet av korrupta maktmänniskor, men också mot det romerska oket som låg över de Palestinska folken på den tiden.

Det var inte bara judar som levde i Palestina, det fanns även en stor andel greker, syrier, egypter och andra folkslag i denna kosmopolitiska smältdegel. Alla dessa intressen ivrade för just sin sak, med olika intressekonstellationer och allianser. Och med det romerska oket över sig uppstod mellanfolkliga motsättningar. Namnet Palestina var det Romerska namnet på det som också heter Israel i dag.

Den unike Jesus ivrade för Lagen, men på ett diametralt annorlunda sätt. Han gjorde klart kring profeternas varningar över människornas dårskap, över falsk religion, falskhet och illusionism, hat och förtryck, över Mamon och utnyttjande av människor. Ja, han varnade för människas makt över människa, som bare leder till elände.

Vetskapen om esséerna

För att förstå upprinnelsen av Kristendomen, måste man utgå från en unik och dynamisk Jesus. Vilka relationer hade han med dem han samordnade sina tankar med, och de han agerade ihop med. Ja, det är de vi finner i evangelietexterna, och med dem kan vi jämföra Jesus ord med esséerna. Vi ser i denna jämförelse en syntes ur de gemensamma ståndpunkterna och relationerna – ja, ganska tydligt till och med.

Det vi vet om esséerna är det som kommit fram ur Qumranfynden – och det är mycket. Därför vet vi numera mer om esséerna än några andra judiska rörelser under Jesus samtid. Och detta leder i sin tur att vi genom esséerna får veta lite mera om Jesus och samtiden. Därför kan det vara på sin plats att beskriva esséerna och deras tankar och visa på att de med allra största sannolikhet var värde-

mässigt själsvänner till Jesus. Även om de inte alls var fullkomliga.

Esséerna levde som de lärde, vilket inte fariséerna gjorde, enligt Jesus. Men det unika med Jesus själv tycks vara hans opartiskhet till de olika rörelser som fanns i Palestina under denna tid. Det fanns hos Jesus något som liknade en ekumenisk hållning, ja till och med en synkretistisk hållning. Han var tolerant, även om han aldrig godkände hycklande falskhet.

Jesus var rotad i den judiska kulturen, eftersom han var jude. Men man kan tydligt se någonting bortom nationalism eller det instängda och introverta, alltså sådant som binder en människa vid världen. Med Jesus gränsöverskridande tankar blir det tvärtom.

Jesus är unik och kosmopolitisk, med en stor vidsynthet som vi kan se tydligt i evangelietexterna. Esséernas närhet till Jesus leder till interagerande utveckling för Jesusrörelsen, så som det formuleras i evangelitexterna.

På Jesus uppmaning till sina anhängare, att de skulle profetera hörsammades, och en mängd evangelieskrifter kom så småningom till spridning bland folken.

Dessa skrifter förstördes senare av dem som inte ville att dessa radikala skrifter skulle få finnas till. I dag finns en liten del av dessa skrifter som fragment, och hittas på Internet. Och var och en kan frimodigt själv avgöra om de är bra eller inte.

Palestina hade under Jesus tid tre huvudgrupperingar enligt Josefus. Det var fariséer, saddukéer, och esséer som innefattade Damaskusförsamlingen, esséer som bodde i städer och byar, och så församlingen i Qumran. Vissa forskare menar att Damaskusförsamlingen och Qumran kan ha varit samma församling. Troligtvis fanns det flera klosterförsamlingar.

Tack vare Qumranfynden vet vi idag vilka esséerna var och om deras tro och levnad. De ville inte påtvinga andra sin tro.

Det var Filon och Josefus som berättade om dessa människors existens. Men även författare som Dio Chrysostomos och Plinius den yngre, historikern Eusebius som berättat om dem.

Esséerna var helt vanliga arbetare, hantverkare av olika slag och jordbrukare. Innehållet i deras troende och handlande anses av forskarkåren som en andlig elit. I städer och byar utgjordes församlingarna av egna kvarter i en kollektivägd gemenskap. Den sociala omsorgen för varandra blev det föredömliga idealet för den växande Jesusrörelsen. Enligt forskningen kan man ur detta se de första Jesulförsamlingarna. (Apg 2:44-45)

Inom esséerna fanns strikta regler, men det förekom ändå en mångfald av andligt fritänkande. Familjen hade lagstadgad monogami, vilket inte förekom i det

övriga samhället. Det fanns de som levde i celibat, vilket troligtvis var föregångarna till utvecklingen av de kristna klostren. De flesta religioner har haft varianter av celibat och kloster. Det var egentligen ingenting nytt, mer än i det judiska samhället, där det troligtvis endast förekommit bland esséerna. Det monogama familjeidealet kan säkert härledas från rabbinerna som levde som man och hustru, men som inte gällde den övriga judiska befolkningen. Det fanns alltså inga regler som förbjöd polygami i det judiska samhället, utom hos esséerna.

Den demokratiska representationen i gemenskapen utsågs av församlingsmöten med alla medlemmarna närvarande. Medlemmarna hade en direktdemokrati och kunde själva tillsätta och avsätta sina ledare efter deras duglighet.

Inom den judiska fromheten så är Rättfärdighetens lärare en av de mest kraftfulla eller mest uppseendeväckande. Bland anhängarna ansågs han ha en speciell insikt om Guds avsikter och om innebörden av profeternas predikningar.

Esséerna var troligtvis under en ständig utveckling på grund av öppenheten i sökandet och studerandet, de var vana att resonera med olika åsikter, i en dialektisk kunskapsutveckling. Det handlade om en ändamålsenlig utveckling för att finna nya sanningar. De var mycket mera annorlunda än det judiska samhället i övrigt, med sina kloster och ett leverne i celibat. Men det var en liten del av esséerna som levde på detta sätt. Det fanns heller ingen enhetlig teologi som har hittats bland Qumranfynden.

Esséerna menade att människorna hamnade utanför Guds förbund i och med att de ansågs ha svikit Gud, därför fann esséerna upprättandet av ett nytt förbund med Gud. De sökte därför i sin utvaldhet det sanna Israel. Det var ganska uppfordrande tankar kring sin egen betydelse. De blev också med tiden förföljda av både fariséerna och saddukéerna, vilket tycks vara upprinnelsen till Jesus kontroverser till desamma. Det kan vara detta som orsakade flykten till otillgängliga kloster ute i öknen. Klosterlivet var sannolikt från början en tillflyktsort.

Jesus relationer med esséerna visar sig ganska tydligt i många sammanhang som har med Jesus förkunnelse att göra. Förutom att Jesus predikar för allmänheten och de som är intresserade, så tycks även grupper av olika slag hålla öronen öppna för Jesus ord. Vi vet att bland annat fariséer lyssnade till Jesus, men där vissa drog olika slutsatser av vad de fick höra. Samma sak gällde nog alla de andra som lyssnade på Jesus. Och som med tiden ledde till kontroverser som blev världshistoria.

Josefus berättade att esséerna verkade så älskvärda och föredömliga. De hjälpte varandra omsorgsfullt, men hatade lögnen. Genom Qumranfynden har det framkommit att esséerna även hade en annan sida, raka motsatsen, och som

berättade om deras hat mot den otrogne fienden.

Kring just deras hat tycks Jesus ha regerat och ingripit, och med myndighet låtit dem förstå vad det är som gäller hos Gud.

Ni har hört att det blev sagt: Du skall älska din nästa och hata din fiende. Men jag säger er: älska era fiender och be för dem som förföljer er; då blir ni er himmelske faders söner. Ty han låter sin sol gå upp över onda och goda och låter det regna över rättfärdiga och orättfärdiga. Matt 5:43f

Esseerna var mera trogna Lagen än övrig judendom vad det gäller sabbaten. Ingenting fick uträttas under sabbaten. De såg sig själva som det enda sanna Israel, vilket även gjordes av farieerna, men de ansågs inte leva som de lärde, enligt Jesus. Men även kring ovanstående uppfattning om sabbaten tycks Jesus ha gripit in och mildrade begreppet till en rimligare nivå. Helt enkel för att inte människor skall bli lidande under sina egna principer.

Rättfärdighetens lärare ansågs besitta förmågan att uttolka profeternas innersta mening. Och esseerna fick klart för sig om ett nytt kvalitativt innehåll och om sig själva inom ett helt nytt förbund med Gud. Och detta nya förbund var enligt esseerna det enda giltiga. De som inte ville acceptera detta stod alltså utanför det nya förbundet. Konsekvensen av detta blev att ingen föds till medlemskap av det nya förbundet, utan man låter sig själv föras i riktning mot det nya och anorlunda. Men vilka som kommer fram bestäms av Gud. Vi kan se kopplingen till Johannes Döparen och Jesus.

Rättfärdighetens lärare undervisade om den sanna vägen som leder till livet. Det var det grundläggande budskapet hos denne lärare. Och rakt genom Qumranfyndens texter ser man en uppenbar likhet med Jesus. Men den radikalitet som framgår hos Rättfärdighetens lärare, gör säkert att vissa forskare som ansluter sig till vissa särintressen gärna hoppas på att det ändå inte är Jesus det gäller – även fast det verkar så uppenbart.

Esseerna värderade den fria viljan och vikten om insikten som måste hittas av var och en som det primära, till skillnad från fariséerna som satte upp ett helt batteri av lagar, *halakhan*, som alla skulle underordnas.

Rättfärdighetens Lärare undervisade istället om att den som visar ovilja och brist på insikt inte är bestämd till frälsning. Här gäller det alltså ett individuellt troende, som var och en själv kan påverka. Om detta kan vi läsa om Jesus ståndpunkter ur evangelietexterna inklusive Tomasevangeliet. Men den individuella insikten ska leda medvetandet till kollektiv gemenskap i kärlek och rättvisa.

Esseerna (qumranförsamlingen) menade att människan ansluter sig till Rättfärdighetens lära och gemenskap och därmed omfattas av det nya förbundet. För

Paulus är däremot nyfödelset i Kristus det förlösande. Det är en travestering, men som hos Paulus gjorde Jesus till Gud. Jesus menade att det endast var Gud som kunde godkänna vem som tillhörde det nya förbundet.

Jesus gör alltså klart att det är genom ditt medvetande som insikten och den skatt du skapar är det som gäller och värderas av Gud. Det handlar alltså mycket om hur vi verkar som människor och vad vi gör för de minsta och för varandra. Det är i detta sammanhang man kan omfattas av det nya förbundet.

Jesus påverkade sin samtid i en stor omfattning, han påverkade med största sannolikhet både esséer och fariséer, men även greker och andra folkslag som fanns till hands. Dessa människor utgjorde kärnan till det nya förbundets samordning i den dynamik som alstrades genom den unike Jesus. Ingenting uppstod av sig själv utan istället handlade det om en medveten påverkan av någon som hade den rätta auktoriteten!

Rättfärdighetens lärare ansågs av esséerna besitta profetisk insikt om den yttersta tiden. Han kunde ge uttolkningen av Daniels bok, och han försöker inte förklara Gamla testamentet som någon helhet, utan exempelfierar bara olika sekvenser ur skrifterna. Det fanns inga fundamentala förklaringar av skrifterna, tankarna var fria och det tycks ha varit högt till taket.

Rättfärdighetens lärare undervisar om skrifternas betydelse och relationerna mellan esséerna och nya förbundet. Och samma sak med Jesus, han undervisar om skrifternas betydelse och relationerna mellan sina lärjungar och anhängare och det nya förbundet. Likheterna är slående, knappast en slump.

Skillnaden ligger säkert hos dem som skrev ned samma händelser. Det är liknande berättelser om samma händelser. Delar av esséerna fortsatte kanske att betrakta sin rörelse som den utvalda skaran, som ett särintresse, precis med samma illusioner som finns idag.

Det troliga är att Jesus inte låter några särintressen legitimeras mer än något annat. Särintressenas sakförare tycks själva vilja bestämma villkoren för både Jesus och Gud. Jesus däremot hade inga särintressen, han var både jude och kristen, om man så vill, oavsett tidsperspektivet, och han var vidsynt och mycket ekumenisk sinnad, med stor förståelse för den medvetandenivå som människorna befann sig under på den tiden.

Jesus gjorde inte anspråk på att vara Israels Messias, vilket han inte var. Däremot var han unik och hela världens frälsare.